

Jurgis PAKERYS

Vilniaus universitetas

DĖL LIETUVIŲ KALBOS MIŠRIŲJŲ VEIKSMAŽODŽIŲ KAMIENŲ SANTYKIŲ IR DARYBOS

1. Lietuvių kalbos mišrieji veiksmažodžiai sudaro produktyvią ir formos bei reikšmės požiūriu įvairialypę klasę. Jų daryba ir kamienų tarpusavio santykiai nėra iki galo aiškūs. Šiame straipsnyje siūloma keletas pastabų, kuriomis mėginama patikslinti mišriųjų veiksmažodžių vietą bendroje lietuvių kalbos veiksmažodžio sistemoje. Pirmiausia apžvelgiama šios veiksmažodžių klasės sampratos istorija (2.1), vėliau pereinama prie kamienų santykių aprašo (2.2) ir baigiama darybinės analizės klausimais (2.3)¹.

2.1. Sampratos istorija. Mišriųjų veiksmažodžių sąvokos pradininku, rodos, reikia laikyti Kazimierą Jaunių. Jo gramatikose kalbama apie „mišrąjį sąjungojimą“ (Jaunius 1897, 305–308; 1911, 174–176; 1916, 219–221²), būdingą veiksmažodžiams, „kurių dabartinio laiko sąjungojimas yra iš neišvestinių išaiškintųjų (t. y. aptartų praeitame gramatikos skyrelyje – J. P.), tuo tarpu kad kitų laikų kamienas gauna, kaip išvestiniai arba antriniai veiksmažodžiai, galūnę *-oj-* prieš balses, *-o-* prieš santaras, arba *-ėj-* prieš balses, *-ė-* prieš santaras“ (Jaunius 1911, 174)³. Jaunius aprašo penkis tokių veiksmažodžių skyrius su poskyriais. (1 a) es. l. kamienas *-a-* (*giedu, gieda-me* kaip *dirbu, dirba-me*), kiti – su *-o(j)-* (*gied-ój-o-me, gied-ó-siu*); (1 b) es. l. kamienas *-a-* (*gelba-, kalba-* kaip *dirba-, suka-*), kiti – su *-ė(j)-* (*gėlbėjau, kalbėjau, gėlbėti, kalbėti*); (2) es. l. kamienas *-ia-* (*riaugia-, kenčia-* kaip *laukia-, verčia-*), kiti – su *-ė(j)-* (*riaugėjau, kentėjau, riaugėti, kentėti*); (3) es. l. kamienas *-i-*, kiti – su *-ė(j)-* (*mýliu, tikiù, mylėjau, tikėjau, mylésiu, tikésiu*); (4) šaknis turi trumpą balsį, baigiasi *š, ž* arba *s*, yra pradėtinės (inchoatyvinės) reikšmės ir savo forma primena ketvirtojo (es. l. kamienas turi *-n-*: *ankù, aunù*) ir penktojo skyriaus (es. l. kamienas turi *-sta-*: *álkstu, brìnkstu*) pirminius veiksmažodžius: *mýšta (mįšta) < *mi-n-š+sta, gęsta < *ge-n-s+sta, mišo, gėso*; (5 a) es. l. kamienas turi *-ta-*, kiti – panašūs į antrinius veiksmažodžius (žem. *mieg-tù,*

¹ Už vertingas pastabas ir pasiūlymus nuoširdžiai dėkoju prof. habil. dr. Evaldai Jakaitienei (Vilniaus universitetas) ir dr. Aleksejui Andronovui (Sankt Peterburgo valstybinis universitetas). Suprantama, už čia pateikiamą medžiagą ir interpretacijas lieku atsakingas tik pats.

² Čia nurodomi rusiško vertimo puslapiai.

³ Jauniaus darbų citatos pateikiamos dabartine rašyba, jo pavyzdžiai sukirčiuoti šiuolaikiniais ženklais.

miẽg-ta-me, gĩes-ta-me, mieg-ój-o-me, gied-ój-o-me, gied-ó-ti); (5 b) es. I. kamienas turi *-ta-*, kiti – panašūs į pirminius veiksmažodžius (žem. *liek-tù, liẽk-ta-me, ei-tù, eĩ-ta-me, likáu, likti, ejáu (!), eĩti*⁴. Atkreiptinas dėmesys, kad „mišrojo sąjungojimo“ (toliau – MS) skyrelis eina tarp pirminių ir antrinių veiksmažodžių asmenavimo pavyzdžių. Jis laikytinas savotišku kai kurių pirminių veiksmažodžių skyriaus tipų apibendrinimu – juk visi MS veiksmažodžiai jau buvo čia aprašyti: p. 132 tipas I d = MS 1a; I e = MS 1 b; p. 138 tipas 3 C 1° = MS 3; p. 138t. tipas 3 C 2° = MS 2; p. 144 tarp „atskirųjų veiksmažodžių“ (t. y. nepriskirtų kokiam nors tipui) aprašomi *eitù, liektù, miegtù, ejáu, likáu, miegójau* = MS 5 a, b; p. 149 tipas 5 B = MS 4 (puslapiu nurodomi iš *Jaunius* 1911). Pirminiais *Jaunius* laiko tokius veiksmažodžius, „kurių dabartinio laiko kamienas, atmetus pirmojo asmens galūnę *-u*, teturi vieną sąjamą (t. y. skiemenį – J. P.), kaip antai; *dĩrb-u, vež-ù, pykst-ù, kalb-ù, kert-ù* ir tt.“ (1911, 129). Todėl antrinių skyriui priklauso *sakýti, sãko, sãkẽ* (nes *saka-ũ*), *kýboti, kýbo, kýbojo* (nes *kýba-u*), *láidoti, láidoja, láidojo* (nes *láidoj-u*) ir kt. (žr. *Jaunius* 1911, 150–154, 176–200).

Yra žinoma, kad Jonas Jablonskis, rengdamas gramatikas, rėmėsis ir Jauniaus darbais (Palionis 1957, 31, 36). Be kitų dalykų, Jablonskis pasinaudojo Jauniaus veiksmažodžių klasifikacija⁵, tiesa, 1919 ir 1922 m. gramatikose skirstymo pamatu jis ėmė ne esamojo laiko pirmojo, o trečiojo asmens lytį (Palionis 1957, 40). Todėl 1901 m. išleistame darbe veiksmažodžiai *rašýti, rãšo, rãšẽ, kýboti, kýbo, kýbojo* aprašyti antrinių skyriuje (kaip Jauniaus), o 1919 ir 1922 m. – pirminių (žr. Kriaušaitis 1901, 53; Kriaušaitis, Rygiškių Jonas 1919, 82–84; Rygiškių Jonas 1922, 99–101; plg. pirminių ir antrinių veiksmažodžių apibrėžimus Kriaušaitis 1901, 48; Kriaušaitis, Rygiškių Jonas 1919, 69, 84; Rygiškių Jonas 1922, 87, 101). Jauniaus pastabų dėl „mišrojo sąjungojimo“ Jablonskis į savo darbus neįtraukė.

LKG iš dalies tęsiama Jauniaus tradicija ir mišriaisiais laikomi tokie veiksmažodžiai, „kurie formos, darybos ir reikšmės atžvilgiu nelaikytini nei pirminiais, nei antriniais“, nes vienos jų formos priesagas turinčios, o kitos – ne (LKG II 219, plg. 238). Priešingai nei Jauniaus darbuose, LKG mišrieji veiksmažodžiai sudaro savarankišką skyrių (LKG II 238–246), einantį tarp pirminių ir antrinių⁶. Pirminių veiksmažodžių skyriuje mišriųjų jau nebepateikiama kaip Jauniaus ir Jablonskio gramatikose. LKG II (238–246) aprašomi 6 mišriųjų veiksmažodžių skyriai su poskyriais: (1) es. I. 3 a. *-a*, būt. k. I., bendr. *-o-* (*gĩeda, giedójo, giedóti*); (2) es. I. *-a*, būt. k. I., bendr. *-ẽ-* (*bỹra, byrẽjo, byrẽti*); (3) es. I. *-ia*, būt. k. I., bendr. *-ẽ-* (*keñčia, kentẽjo, kentẽti*);

⁴ Klasifikacija pateikiama pagal *Jaunius* 1911, 174–176. Trumpumo dėlei praleisti kai kurie pavyzdžiai ir pastabos, lyčių skaidymas išlaikytas Jauniaus.

⁵ Piročkinas 1977, 165 (apie 1901 m. gramatiką).

⁶ Informacijos apie kelių mišriųjų veiksmažodžių esamojo laiko kaitybą yra ir skyrelyje „Atematinių veiksmažodžių liekanos“, įterptame prieš mišriųjų veiksmažodžių skyrių (LKG II 238).

(4.1) es. l. *-i*, būt. k. l., bendr. *-ė-* (*āvi, avėjo, avėti*), (4.2) t. p. kaip 4.1, bet „kamienuose yra formantas *-s-* (po *k* kartais *-š-*)“ (LKG II 242) (*dīlgsi, dilgsėjo, dilgsėti; trākši, trakšėjo, trakšėti*); (5.1) es. l. *-o*, bendr., būt. k. l. *-o-* (*bījo, bijójo, bijóti*), (5.2) t. p. kaip 5.1, bet „kamienuose yra įsiterpęs priebalsis *s* (po *k* kartais *š*)“ (LKG II 243) (*drībso, drybsójo, drybsóti; telkšo, telkšójo, telkšóti*); (6.1) es. l. *-o*, būt. k. l. *-ė*, bendr. *-y-* (*bādo, bādė, badýti*), (6.2) t. p. kaip 6.1, bet „kamienuose prieš galūnę ar priesagą yra įsiterpęs priebalsis *d*“ (LKG II 245) (*ařdo, ařdė, ařdýti*), (6.3) t. p. kaip 6.1, bet „kamienuose yra įsiterpęs formantas *-st-*“ (LKG II 246) (*bařsto, bařstė, bařstýti*).

DLKG apibrėžiant mišriųjų veiksmažodžių klasę, iš esmės remiamasi LKG nuostatomis: „Mišriojo tipo veiksmažodžių vieni kamienai turi priesagą, kiti – ne“ (DLKG³ 325t.; plg.: GLJ 254; LG 285). Šių veiksmažodžių tipai kompaktiškai pateikiami lentelėje, kur pagal bendraties kamieno priesagą skiriamos trys grupės (*-o-*, *-ė-*, *-y-*). Pirmoji jų turi du pogrupius (es. l. *-a*, *-o*: *giedóti, gieda, giedójo; bijóti, bījo, bijójo*), antroji – tris (es. l. *-a*, *-ia*, *-i*: *byrėti, býra, byrėjo; kentėti, keñčia, kentėjo; gulėti, gūli, gulėjo*), o trečioji yra be variacijų (*rašýti, rāšo, rāšė*). LKG potipiai su *-s-* (*-š-*), *-d-* ir *-st-* čia nėra išskirti, tokių veiksmažodžių pavyzdžių pateikiama prie atitinkamų grupių: šalia *ieškóti* yra *pūpsóti, telkšóti*, šalia *gulėti* yra *kriuksėti, barkšėti*⁷, šalia *rašýti* – *girdyti* ir *láistyti* (DLKG³ 328t.; plg.: GLJ 258; LG 289t.; Valeckienė 1998, 363–366).

Nemažai reikšmingų lietuvių kalbos morfologijos studijų, išėjusių kartu su LKG II 1971 metais arba vėliau, mišriųjų veiksmažodžių sąvokos nemini ir tokia klase neoperuoja (Jakaitienė 1973; LKM; Paulauskienė 1971; 1983; 1994⁸). Taip elgiamasi ir užsienyje parengtose gramatikose (Otrėbski 1956; 1965; Senn 1966; Mathiasen 1996). Stasio Keinio bendrinės lietuvių kalbos žodžių darybos apraše mišrieji veiksmažodžiai vadinami mišriniais (1999, 91t.). Įdomų ir sistemišką sprendimą yra išdėstęs Andronovas (1999, 73–75; 2000a, 42, 43 (12 išn.), 2000b, 12t.). Jis siūlo mišriuosius veiksmažodžius laikyti priesaginių atmaina ir išvelgti nulinius priesagų alomorfus, pvz.: *dar-ý-ti, dār-ø-o, dār-ø-ė, dreb-ė-ti, drėb-ø-a, dreb-ėj-o, myl-ė-ti, mýl-ø-i, myl-ėj-o, gied-ó-ti, gied-ø-a, gied-ój-o, žin-ó-ti, žin-ø-o, žin-ój-o*. Šia mintimi bus pasiremta plačiau (žr. toliau).

2.2. Mišriųjų veiksmažodžių kamienų tarpusavio santykiai. Pagrindiniais mišriųjų veiksmažodžių kamienų sandaros ir santykių aprašais laikytini minėtieji LKG ir DLKG skyriai. Abiejose gramatikose pagal kamieno sandarą skiriami pirminiai, mišrieji ir priesaginiai veiksmažodžiai. Skyrimo pamatas čia yra priesagos turėjimas ar

⁷ GLJ 258 pavyzdžių su *-š-* nėra.

⁸ P. 264 referuojamas LKG sprendimas, kur „veiksmažodžiai, kurių pagrindiniai kamienai nesutampa savo morfemine sudėtimi, [...] pavadinti mišriojo tipo veiksmažodžiais, t. y. nei paprastieji, nei dariniai“.

neturėjimas: „Pirminių veiksmažodžių visi trys kamienai yra nepriesaginiai, tačiau juose gali būti intarpų ar formantų, pvz.: *bėga, bėgo, bėg-ti; spru-ñ-ka, spruko, spruk-ti; pūk-st-a, pūko, pūkti*. Mišriojo tipo veiksmažodžių vieni kamienai turi priesagą, kiti – ne, pvz.: *miėga, mieg-ój-o, mieg-ó-ti; bráizo, bráizė, bráiz-y-ti*. Priesaginių veiksmažodžių visi kamienai turi priesagą, pvz.: *dìd-in-a, díd-in-o, díd-in-ti*“ (DLKG³ 325t.; plg.: LKG II 238; GLJ 254t.; LG 285).

Matyti, kad veiksmažodžių kamienų struktūra aprašoma remiantis morfemine analize, ir darybiškai neskaidžių vienetų priesaginiai morfai išskiriami pagal skaidžių analogiją. Pavyzdžiui, pagal *aug-ìn-ti, aug-ìn-a, aug-ìn-o* (: *áug-ti, áug-a, áug-o*), *balt-ė-ti, balt-ėj-a, balt-ėj-o* (: *bált-as*) galima segmentuoti *vad-ìn-ti, vad-ìn-a, vad-ìn-o* ir *ak-ė-ti, ak-ėj-a, ak-ėj-o* bei *kalb-ė-ti, kalba, kalb-ėj-o*. Nelengva spręsti šitaip (pseudodarybiškai) išskirtų morfų reikšmės problemą: siūloma arba juos vadinti „tuščiaisiais“ (LKM 12; plg. Paulauskienė 1994, 265 su klaustuku), arba laikyti kaitybiniais: „Kai kurios kaitybos priesagos, su kuriomis daromos mišriojo tipo veiksmažodžių laikų formos (pvz.: *-ėti, -yti, -uoti*, žr. § 1035–1036)⁹, atitinka darybos priesagas, teikiančias veiksmažodžiams dažninę, trukmės ar priežastinę reikšmę, plg.: *kabóti, kãbo, kabójo* ir *kilóti (kilója, kilójo): kélti; turėti, tūri, turėjo* ir *áušėti (áušėja, aušėjo): áušti; skaityti, skaito, skaitė* ir *áušyti (áušija, áušijo): áušti*“ (DLKG³ 282t.; plg.: GLJ 186; LG 221; dar žr. Urbutis 1978, 143, kur lytyje *per-ė-davo* morfas *-ė-* laikomas kaitybos formantu). Pastaruoju atveju, matyt, norima atkreipti dėmesį į tai, kad kalbamieji morfai skiria tam tikrus veiksmažodžio kamienus, tad savo funkcija artimi kaitybos sričiai. Keblu būtų įrodyti, kad šios priesagos tuos kamienus sudaro produktyviai (plg. būt. d. I. formantą *-dav-(o)*).

Perspektyviau žiūrėti į mišriųjų veiksmažodžių kamienų skirtumus kaip į morfologinę alternaciją. Pagal statusą tokiems alternantams artima šaknies balsių kaita, padedanti skirti kamienus. Balsių kaitos pagrindu opozicijas sudaro esamojo ir neesamojo laiko kamienai (pvz., *reñka : riñkti, riñko*) arba būtojo kartinio laiko (preterito) ir nepreterito kamienai (pvz., *kélė : kėlia*)¹⁰. Panašius santykius galima išvelgti tarp mišriųjų veiksmažodžių kamienų, atsižvelgiant į jų priesagų alomorfus (čia jie bus žymimi suff_A ir suff_B). Šie kamienai santykiauja pagal du modelius: (1) esamojo laiko kamienas : neesamojo laiko kamienas (+praes : –praes) ir (2) bendraties kamienas : nebendraties

⁹ Vietoj *-uoti* turėtų būti *-oti*, nes kalbama apie mišriuosius veiksmažodžius, plg. Ambrazas 1999, 695. LG 221 nurodoma ir *-o-ti*, ir *-uo-ti*, bet mišriųjų veiksmažodžių sąvoka neminima. DLKG³ § 1035–1036 aptariami denominatyviniai *-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo* ir *-yti, -ija, -ijo* vediniai (pvz.: *brūkšniúoti, eilyti*).

¹⁰ Plg.: Otrębski 1965, 314, 330, 332t.; Kazlauskas 1968, 337; LKG II 220t., 228, 233t.; Venckutė 1971, 81; 1981, 180–182; 1983, 126t.; Akelaitienė 1994; 2001, 5–8; Kaukienė 1994, 107–112, 119–149; 2002, 118–155. Bendraties ir būtojo kartinio laiko kamienų *kél-(ti) : kél-(ė)* santykis sinchroniškai aiškinamas automatinė kaita *éR → eR / –C* (GLJ 51t.; DLKG³ 42; LG 63t.), tad iš nepreterito kamienų šiuo atveju svarbus tik būt. k. I. kamieno santykis su es. I. kamieniu.

kamienas (+inf : -inf). Abu modeliai turi po du priesagų variantus: balsinį (-V-) ir su priebalsiu (-iais) (-C(C)V-). Iš jų alternantai suff_B išvedami atmetant balsį, t. y. suff_B = suff_A - V, plg. 1 lentelę su pavyzdžiais.

1 l e n t e l ė. Mišriųjų lietuvių kalbos veiksmažodžių kamienų skirtumai pagal priesagų alomorfo santykius¹¹

	(1)		(2)	
	-praes _{suffA} : +praes _{suffB}		+inf _{suffA} : -inf _{suffB}	
	-V- : -Ø-	-CV- : -C-	-V- : -Ø-	-C(C)V- : -C(C)-
suff _A	-Ė- kalb-ė- kvep-ė- gal-ė-	-DĖ- mér-dė- -SĖ- mirk-sė-	-Y- vālg-y-	-DY- skāl-dy- -STY- bar-stý-
	-O- gied-ó- iešk-ó-	-SO- dryb-só-		
suff _B	-Ø- kaľb-ø-(a) kvėp-ø-(ia) gāl-ø-(i)	-D- mér-d-(i) ¹² -S- mirk-s-(i)	-Ø- vālg-ø-(o/è)	-D- skāl-d-(o/è) -ST- bař-st-(o/è)
	-Ø- gíed-ø-(a) íešk-ø-(o)	-S- dryb-s-(o)		

Panašaus pobūdžio alternaciją turi ir pora priesaginių veiksmažodžių tipų, plg.: *kam-úo-ti, kam-úoj-a, kam-ãv-o, rag-áu-ti, rag-áuj-a, rag-ãv-o*. Kaitas *uo, au* → *av* / -V laikant automatinėmis (Andronov 1999, 85), neautomatiniai priesagų alomorfo išvelgtini esamojo laiko kamienuose (-*auj-* ir -*uoj-*), sudarančiuose opoziciją neesamojo laiko kamienams. Žinoma, nereikia pamiršti, kad balsių kaita ir veiksmažodžių priesagų alternavimas yra pagalbinės diferencinės priemonės, savarankiškai be kaitos paradigmu nefunkcionuojančios. Be to, dalį mišriųjų veiksmažodžių priesagų alternantų galima aiškinti esant nulemtus morfologinio konteksto. Pirmiausia pasakytina, kad visiems veiksmažodžiams, kurių kamiengaliai jungiami prie balsių *ė, y, o*, taikytina

¹¹ Šia lentele nepretenduojama į išsamumą, kai kuriuos (galimus) mišriųjų veiksmažodžių tipus dar reikėtų atskirai patyrinti, pvz.: priesagų -(t)el(ė)-ti, -(t)er(ė)-ti vedinius ir jų kamienų santykius dabartinėje bendrinėje kalboje, veiksmažodžių *dėvėti, dėvi, dėvėjo, stovėti, stóvi, stovėjo, šalvėti, šalvi, šalvéjo* 'šaltyje džiūti' (DLKŽ⁴ 799) santykius su *dėti, dėda, dėjo, stóti, stója, stójo, šálti, šąla, šálo* – ar skirti neproduktyvų tipą praes. -v-(i) : -praes. -vė-? ir kt.

¹² Tipas neproduktyvus, es. I. kamienas gali turėti variantų, plg. *svėrdėti, -i (-ėja), -ėjo* DLKŽ⁴ 794.

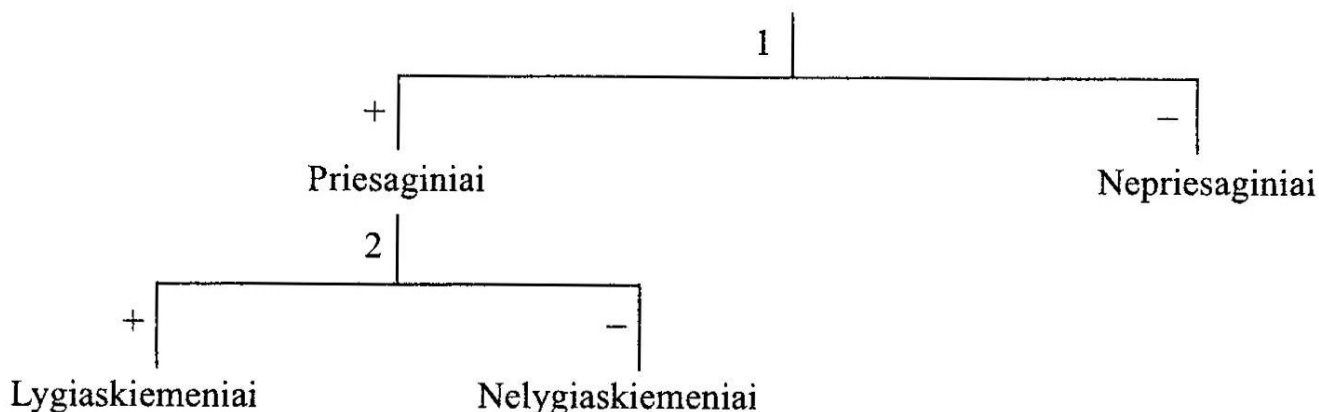
tokia bendroji taisyklė: *é, y, o, → éj, ij, oj / -V* (Andronov 1999, 84–85; plg. su skirtumais DLKG³ 42t., Kruopienė 1998), pvz.: *sé-ti, séj-a, séj-o, áuklè-ti, áuklèj-a, áuklèj-o, gý-ti, gýj-a* (← {*gi-ñ-j-a*}), *gìj-o, dalý-ti, dalìj-a, dalìj-o, jó-ti, jój-a, jój-o, vartó-ti, vartój-a, vartój-o*. Taip, remiantis fonologiniu kontekstu, aprašoma didelė dalis veiksmažodžių kamienų alternantų. Mišriųjų veiksmažodžių alomorfai šios taisyklės nėra veikiami, bet galima teigti, kad dalį jų nulemia morfologinė aplinka – tam tikri esamojo ir būtojo kartinio laiko kamienai: (1) *é, o, y → ø / {-praes. -ia, -i, -o}*, pvz.: {*kvep-é-ia*} → *kvèp-ø-ia*, {*gal-é-i*} → *gāl-ø-i*, {*mer-dé-i*} → *mér-dø-i*, {*mirk-sé-i*} → *mìrk-sø-i*, {*iešk-o-o*} → *íešk-ø-o*, {*dryb-so-o*} → *drýb-sø-o*, {*valg-y-o*} → *válg-ø-o*, {*skal-dy-o*} → *skál-dø-o*, {*bar-sty-o*} → *bař-stø-o*; (2) *é → ø / {-praet. -è}*, pvz.: {*valg-y-è*} → *válg-ø-è*, {*skal-dy-è*} → *skál-dø-è*, {*bar-sty-è*} → *bař-stø-è*. Veiksmažodžių tipai *gied-ó-ti, gíed-ø-a, gied-ój-o* ir *kalb-é-ti, kalb-ø-a, kalb-ėj-o* čia sudaro išimtį – jų nulinių priesagos alomorfų esamojo laiko kamienne fonologine ar morfologine aplinka motyvuoti negalima (suminėtųjų taisyklių kontekste).

Tarp balsių kaitos ir alternuojančių priesagų, kaip pagalbinių kamienų žymėjimo priemonių, bendrinėje lietuvių kalboje egzistuoja papildomoji distribucija: jei veiksmažodis turi priesagą, jo pagrindinių kamienų negali skirti neautomatinė šaknies balsių kaita (ir atvirkščiai: jei veiksmažodžio kamienus skiria neautomatinė šaknies balsių kaita, jie neturės priesagų). Į šią pastabą galima įtraukti kai kuriuos esamojo laiko formantus ir teiginį formuluoti taip: jei veiksmažodis turi priesagą arba esamojo laiko paradigmą *-n(-)a* arba *-sta*¹³, jo pagrindinių kamienų negali skirti neautomatinė šaknies balsių kaita (ir atvirkščiai: jei pagrindinius veiksmažodžio kamienus skiria neautomatinė šaknies balsių kaita, jie neturės priesagų arba esamojo laiko paradigmų *-n(-)a* ir *-sta*). Į distribuciją siūlant įtraukti minėtąsias es. l. paradigmas, reikia aptarti kai kurias išimtis. Apofoniškai skiriamus kamienus ir tam tikras es. l. paradigmas bendrinėje kalboje turi: (1) keli veiksmažodžiai su es. l. *-n-a* (pvz.: *brìsti, breñda, brìdo; krìsti, kriñta / kreñta, krìto* (DLKŽ⁴ 334); *skrìsti, skreñda, skrìdo*); (2) grupė veiksmažodžių, kurių es. l. kamienas sudaromas su *-sta* ir turi pailgintą šaknies balsį, palyginti su trumpuoju neesamojo laiko kamienų balsiu (pvz.: *màžti, mąžta, mąžo; gèsti, gęsta, gėso; tìžti, týžta, tìžo; dùsti, dūsta, dùso*, žr. daugiau LKG II 228)¹⁴.

¹³ Segmentai *-n-* ir *-st-* savarankiškos kaitybinės reikšmės neturi (Andronov 1999, 67t., plg. 2000b, 12), tad nuo kamiengalio neatskirtini ir laikytini ištisinėmis morfemomis, jungiamomis su šaknimis ir sudarančiomis es. l. kamienus. Parašymas *-n(-)a* talpina du morfemos jungimo būdus: prie šaknies priduriant (*aũ-na*) arba įkomponuojant transfiksiškai (*te-ñ-k-a*). Andronovo nuomone (ten pat), es. l. kamieno segmentai *-j-*, *-st-* ir kt. yra submorfaai ir sudaro šaknies alomorfus.

¹⁴ Šie veiksmažodžiai, interpretuojami kaip morfologiškai turintys du es. l. formantus (*-n-a* ir *-sta*, pvz., {*du-ñ-s-st-a*} → *dūsta*), išimties nesudarytų. Išimtimi vargu ar laikytini 3 veiksmažodžiai su es. l. *-da* (*déti, dėda, déjo; dúoti, dúoda, dāvė; virti, vérda, vire*). Šio elemento produktyvumas akivaizdžiai ribotas, tad jį galima laikyti tam tikrų veiksmažodžių es. l. kamieno neatskiriama dalimi ir išvelgti silpnąjį supletyvizmą, plg. alternantus vns. *žmog-(ùs)* : dgs. *žmón-(ès)*.

Aptartoji morfeminė mišriųjų veiksmažodžių analizė gali sutapti ir su darybine, plg. pastabą LKG II 238: „Šių veiksmažodžių kilmė ir reikšmė yra nevienoda. Vieni jų turi pagrindinius žodžius, o kiti tų žodžių neturi“. Tai pasakytina ne tik apie mišriuosius, bet ir apie priesaginius veiksmažodžius, nes ir jų pasitaiko darybiškai neskaidžių (plg.: LKG II 247; DLKG³ 386). Atsižvelgiant į tokią situaciją, pirminių veiksmažodžių grupę tiksliau vadinti nepriesaginiais, nes pirminių (t. y. darybiškai neskaidžių) vienetų esama visose trijose grupėse. Dėl nevienodo darybinio statuso netinka ir visus priesaginius veiksmažodžius vadinti antriniais ar pateikti juos taip pavadintame skyriuje (LKG II 247tt.). Bendraties kamiene priesagą turinčius veiksmažodžius¹⁵ galima skirstyti pagal tai, ar pagrindiniai kamienai, atmetus kamiengalius¹⁶, yra lygiaskiemeniai, o gautus pogrupius atitinkamai vadinti lygiaskiemeniais (tradiciškieji priesaginiai) ir nelygiaskiemeniais (tradiciškieji mišrieji)¹⁷, plg. 1 pav. Remiantis tokia klasifikacija, sinchroniniame apraše būtų išvengta netikslių darybinių komentarų, kartais susijusių ir su kalbos istorija.

1 pav. Lietuvių kalbos veiksmažodžio struktūrinių tipų klasifikacijos fragmentas. Požymiai: 1 – bendraties kamiene yra priesaga; 2 – pagrindiniai kamienai yra lygiaskiemeniai

¹⁵ Bendraties kamienas čia pasirinktas akivaizdumo dėlei, nes jis niekada neturi nulinių priesagos alomorfų.

¹⁶ Pagal kitą interpretaciją – 3 a. galūnes.

¹⁷ Į lygiaskiemeniškumą dėmesį atkreipė jau Kleinas (1654, 71; plg. Hack [1730], 283), bet terminologiškai lygiaskiemenių ir nelygiaskiemenių veiksmažodžių klasės pradėtos skirti beveik šimtmečiu vėliau: „Die Iste Conjugation ist nuda s. **parisyllabica**, deren Verba bey ihrer ganzen Flexion gleich viel Syllben behalten; [...] Die 2te ist aucta s. **imparisyllabica**, deren Verba in der Flexion eine Syllbe mehr bekommen“ (Ruhig 1747, 64t.); „Die Conjugationes sind entweder regulares oder irregulares. Die erstern haben durch alle Tempora entweder gleiche Syllben, oder im Praeterito und Futuro eine Syllbe mehr, als im Praesenti. [...] Hieraus entstehen vier Conjugationes, eine **parisyllabica** und drey **imparisyllabae**“ (Ostermeyer 1791, 59; plg. Mielcke 1800, 74). Citatose ir nurodant bibliografinius šių veikalų duomenis vartojami šiuolaikiniai vokiečių kalbos rašmenys, pusjuodis ryškinimas pridėtas. Skiemenų skaičiumi remiamasi ir skiriant latvių kalbos veiksmažodžio asmenuotes, žr. MLLVG I 667, 675, 677.

2.3. Mišriųjų veiksmažodžių daryba. Kad mišriųjų veiksmažodžių (kaip ir priesaginių) esama ir darybiškai skaidžių, ir neskaidžių, trumpai jau užsiminta cituojant LKG II 238 bei DLKG³ 386. Atskirai šio struktūrinio tipo daryba kol kas niekur nėra aprašyta, bet derivacinio pobūdžio pastabų gramatikose yra nemažai. LKG tam tikrais atvejais nesiimama griežtai spręsti dėl mišriųjų veiksmažodžių darybos, čia tik paminiama, kad šalia egzistuoja giminiškų ar bendrašaknių pirminių veiksmažodžių (LKG II 239–241, 243), o kartais – ir daiktavardžių (LKG II 245), iš kurių tie mišrieji galėtų būti išvesti. Kita vertus, apie daugelio skaidžių *-yti, -o, -ė, -dyti, -do, -dė* ir *-styti, -sto, -stė* veiksmažodžių darybą LKG pareiškta aiški nuomonė – jie „padaryti“ (arba „sudaryti“) iš pirminių veiksmažodžių (LKG II 244–246). Turint omeny šias pastabas, kiek netiksliai pavadintas LKG II skyrius „Antriniai veiksmažodžiai“ (LKG II 247tt.), einantis tiesiai po „Mišriojo tipo veiksmažodžių“¹⁸. Juk vedinių esama ir mišriųjų, o priesaginių pasitaiko ir neskaidžių, plg. to skyriaus įvadinės pastraipos žodžius: „Šalia kai kurių priesaginių veiksmažodžių jau nebėra tų žodžių, iš kurių jie padaryti“ (LKG II 247). Kad daug mišriųjų veiksmažodžių yra darybiškai skaidūs, aiškiai parodyta ir Jakaitienės (1973, 8–11, 23–26, 29–33, 58t.; plg. LKM 270t.; DLKG³ 394–401)¹⁹. Derivacinių pastabų dėl mišriųjų veiksmažodžių DLKG esama ne tik veiksmažodžio darybos skyriuje, plg.: „Tranzityvumo pagrindu priešinami pirminiai veiksmažodžiai su priešastiniais veiksmažodžiais, padarytais su priesagomis *-(d)inti, -(d)yti* [...]. Intransityviniai nepriežastiniai veiksmažodžiai, nelygu kokia jų morfeminė sandara, esamojo ir būtojo kartinio laikų formose turi kamiengalius *a, o* arba *ia, é*, o priešastiniai veiksmažodžiai – atitinkamai *a, o* (*-(d)inti* vediniai) arba *o, é* (*-(d)yti* vediniai)“ (DLKG³ 286; pig.: GLJ 190–192; LG 224t.).

Atskirai mišriųjų veiksmažodžių darybinio statuso klausimą yra aptarusi Aldona Paulauskienė (1994, 263–265; plg. 1971, 192–195). Autorė teigia, kad „lietuvių kalboje nemažai veiksmažodžių, kurių kamienai primena vedinius, bet vediniais sunku juos laikyti, nes priesaginį elementą jie turi ne visose pagrindinėse formose, pagaliau stinga motyvacijos arba pamatinio žodžio“. Paulauskienė atkreipia skaitytojo dėmesį, kad kai kurie iš mišriųjų veiksmažodžių yra „aiškūs vediniai dėl to, kad nesunku juos susieti su atitinkamais pamatiniais žodžiais ir pamatyti reikšmės motyvaciją“. Vis dėlto autorė laikosi nuomonės, kad mišriojo tipo veiksmažodžiai neatitinka bent vieno iš Jakaitienės (1973, 4) nurodytų veiksmažodžių darybos reikalavimų: „1) greta vedinio turi būti žodis, iš kurio jis padarytas; 2) vedinio kamienas visada dvinaris: jis gali

¹⁸ Su cituotomis pastabomis nedera ir tokie teiginiai: „Lietuvių kalboje yra veiksmažodžių, kurie formos, darybos ir reikšmės atžvilgiu nelaikytini nei pirminiais, nei antriniais. Jų trys pagrindinės formos darybos atžvilgiu nevienodos. Pavyzdžiui, viena arba dvi būna neišvestinės ir viena arba dvi – išvestinės, t. y. turinčios priesagas. Tokie veiksmažodžiai sudaro vadinamąjį mišrųjį tipą“ (LKG II 219).

¹⁹ Plg. GLJ 196–198 (šių skyrelių autorė Stasė Krinickaitė).

būti suskaidytas į pamatinį kamieną ir darybos afiksą; 3) tarp vedinio ir pamatinio žodžio yra reikšmės skirtumas; vedinio kamieno semantiką visada motyvuoja pamatinio kamieno reikšmė“.

Formaliai ir semantiškai pamatuotų mišriųjų veiksmažodžių atveju problemiškas rodomi tik antrojo reikalavimo taikymas, nes „[n]eturinčios priesaginio elemento formos gali būti traktuojamos kaip neišvestinės“ (Paulauskienė 1971, 192). Šį klausimą galima spręsti pripažinus, kad darybos afiksas vedinio kaitybos kamienuose gali alternuoti. Pasitelkus priesagų alomorfų aprašą (žr. 2.2, 1 lent.) visuose pamatuotų mišriųjų veiksmažodžių kamienuose būtų išskiriami darybos afiksai. Smulkiau verta panagrinti vieną formos ir reikšmės požiūriu susijusią grupę – priesagų *-yti, -o, -ė, -dyti, -do, -dė* ir *-styti, -sto, -stė* vedinius, lyginant juos su pamatiniais žodžiais:

<i>gnáib-y-ti</i>	:	<i>gnýb-ti</i>		<i>nár-dy-ti</i>	:	<i>nér-ti</i>		<i>bar-stý-ti</i>	:	<i>beř-ti</i>
<i>gnáib-ø-o</i>	:	<i>gnýb-a</i>		<i>nár-d-o</i>	:	<i>něr-ia</i>		<i>bař-st-o</i>	:	<i>běr-ia</i>
<i>gnáib-ø-ė</i>	:	<i>gnýb-o</i>		<i>nár-d-ė</i>	:	<i>nér-ė</i>		<i>bař-st-ė</i>	:	<i>běr-ė</i>

Šie vediniai turi tokius alternuojančius afiksus: *-y/-ø-, -dy/-d-, -sty- /-st-*. Pripažinus juos priesagomis, nebelieka reikalo kalbėti apie įsiterpusius priebalsius, neapibrėžtus formantus (LKG II 245–246) ar priebalsinius determinatyvus (Akelaitienė 1997, 53)²⁰. Reikšminga, kad kalbamieji vediniai turi ir kitų nei pamatiniai žodžiai kaitybos paradigmų (es. l. *-(i)a* → *-o*, būt. k. l. *-o/-ė* → *-ė*)²¹, vadinasi aptariamieji afiksai „reikalauja“ tam tikrų fleksijų rinkinių (žr. dėl šios priesagų savybės Urbutis 1978, 214 su nuoroda į Netteberg 1961, 286). Priesaginių veiksmažodžių afiksų „reikalavimai“ palyginti monotoniški: es. l. *-a*, būt. k. l. *-o*, pvz.: *dal-ìn-ti, dal-ìn-a, dal-ìn-o, krìkšt-y-ti, krìkšt-ij-a, krìkšt-ij-o, sen-ė-ti, sen-ėj-a, sen-ėj-o, vag-ó-ti, vag-ój-a, vag-ój-o, dain-úo-ti, dain-úoj-a, dain-ãv-o, draug-áu-ti, draug-áuj-a, draug-ãv-o*²². Kitaip yra mišriųjų veiksmažodžių sferoje – dvi es. l. paradigmos (*-i* ir *-o*) – būdingos tik šiai klasei, o būt. k. l. paradigma *-ė* išskiria *-yti, -dyti, -styti* vedinius iš kitų nelygiaskiemenių veiksmažodžių. Kaitybos paradigmos, nors ir laikomos šalutinėmis darybos priemonėmis (Urbutis 1978, 214), atlieka svarbų vaidmenį ir kartais žymi net skirtingas kategorijas, plg. *šaud-ykl-à* ‘vieta, kur šaudoma’ ir *šaud-ỹkl-ė* ‘šaudymo priemonė’. Todėl nepamatuota analizuojant veiksmažodžių darybą visą dėmesį sutelkti bendračiai, plg. ką rašo Skardžius (1943, 456): „daugelio kaitomųjų veiksmažodžių lyčių čia netenka nagrinėti – jas

²⁰ Jablonskis *-d-* ir *-st-* es. ir būt. k. l. kamienuose vadino priesagomis (Kriaušaitis, Rygiškių Jonas 1919, 82–83; Rygiškių Jonas 1922, 100).

²¹ Kaitybos paradigmos čia sąlygiškai žymimos tiesioginės nuosakos kamiengaliu, bet omeny turimos visos iš tam tikro kamieno išvedamos paradigmos, pvz., nurodant *-ė* norima apimti tiesioginės nuosakos būtojo kartinio laiko formas, šio laiko veikiamąjį dalyvį bei būtojo laiko padalyvį.

²² Dalis alternacijų automatinės: *y, é, o, → ij, éj, oj / -V, au, uo → av / -V* (Andronov 1999, 84–85). Dėl neautomatinių es. l. alomorfų *-uoj-, -auj-* (*/-V*) žr. anksčiau, 2.2.

turime palikti kaitybai [...]. Pagrindinis dalykas, į kurį čia daugiausia kreipiama dėmesio, yra bendratiniai kamienai; visa kita tiek teliečiama, kiek yra reikalinga tam dalykui išaiškinti“. Tiriant veiksmažodžio darybą reikėtų nuosekliai aptarti visus tris kamienus, nes jie yra lygiaverčiai ir kartu sudaro išvestojo vieneto visumą, kuri deverbatyvinės darybos atveju kontrastuoja su pamatinės lekšemos kamienų trejybe.

Kalbamiems vediniams būdinga (nors neprivaloma) ir šaknies balsių kaita, bet apie šį reiškinį jau ne sykį rašyta (žr. Leskien 1884, 442–446; Stang 1942, 147–149; 1966, 325–327; Otrębski 1965, 376–390; Jakaitienė 1974, 30 ir kt.), tad čia nėra būtinybės jo smulkiau nagrinėti.

3. Išvados.

1. Lietuvių kalbos veiksmažodžiai pagal kamieno struktūrą klasifikuotini be darybinių implikacijų. Kriterijumi pasirinkus priesagos buvimą bendraties kamienne, veiksmažodžius galima morfologiškai skirstyti į nepriesaginius (tradiciškai – pirminius) ir priesaginius. Pastarieji pagal kamienų skiemenų skaičių, atmetus kamiengalius (resp. 3 a. galūnes), sudaro dvi grupes: lygiaskiemenių (tradiciškai – priesaginių) ir nelygiaskiemenių (tradiciškai – mišriųjų).

2. Visos priesaginių nelygiaskiemenių veiksmažodžių priesagos yra alternuojančios, kai kurie jų alternantai turi nulinę raišką (žr. smulkiau 1 lent.).

3. Darybiškai skaidžiuose veiksmažodžiuose šios priesagos atlieka derivacinę funkciją, o jų alternantai skiria pagrindinius kamienus kartu su tam tikromis kaitybos paradigmomis.

4. Darybiškai neskaidžiuose veiksmažodžiuose šių priesagų alternantai skiria pagrindinius kamienus kartu su tam tikromis kaitybos paradigmomis.

5. Kamienų skyrimo funkcija lygintina su neautomatine veiksmažodžio šaknies balsių kaita. Tarp jų egzistuoja papildomosios distribucijos santykis: jei veiksmažodis turi priesagą, jo pagrindinių kamienų negali skirti neautomatinė šaknies balsių kaita. Esamojo laiko paradigmos *-n(-)a* ir *-sta* su tam tikromis išimtimis (žr. 2.2) irgi blokuoja neautomatinę šaknies balsių kaitą.

ON LITHUANIAN MIXED TYPE VERBS: STEM RELATIONS AND DERIVATION

Summary

I have argued in this article that Lithuanian mixed type verbs are in fact suffixed verbs with alternating suffixal morphs which sometimes surface as zeroes (see Table 1; cf. Andronov 1999, 73–75; 2000a, 42f). According to the morphemic structure of their stems all Lithuanian verbs split into two major

classes of non suffixed vs. suffixed. The latter ones make up two subclasses depending on whether their main stems are parasyllabic or imparisyllabic (thematic vowels are not counted). All imparisyllabic (traditional mixed type) verbs have alternating suffixes comparable to non automatic root vowel alternations and are employed in stem distinction, cf. praes. 3 *reĩka* : inf. *riĩkti*, praet. 3 *riĩko* ('gather', *e* : *i*) and praes. 3 *kalb-ø-a* : inf. *kalb-ė-ti*, praet. 3 *kalb-ėj-o* ('speak', *ø* : *ė*; alternation *ė* → *ėj* / -*V* can be interpreted as automatic). These alternations are not independent distinctive features and mark verbal stems together with inflectional paradigms. Alternating verbal suffixes and root vowels are in complementary distribution: if a verb has a suffix it will not exhibit non automatic root vowel alternations (and vice versa). This distribution also affects present stem paradigms *-n(-)a* and *-sta* (e.g. praes. 3 *ti-ĩ-k-a* 'passes, matches', *gáu-n-a* 'gets', *tĩp-st-a* 'melts') which block root vowel alternations (inf. *tĩkti*, *gáu-ti*, *tĩpti*, praet. 3 *tĩko*, *gāvo*, *tĩpo*) with some exceptions, e.g. inf. *skriĩsti*, praes. *skre-ĩ-d-a*, praet. *skriĩdo* ('fly', *i* : *e* plus praes. stem characterised by *-n-a*).

LITERATŪRA

Akelaitienė G., 1994, Morfonologinės kiekybinės kaitos prezenso : preterito paradigmoje, – Kalbotyra, XLIII (1), 5–10.

Akelaitienė G., 1997, Morfonologinės balsių kaitos funkcijos, – Baltistica, XXXII (1), 49–55.

Akelaitienė G., 2001, Šaknies balsių kaita: morfonemų modeliai ir struktūriniai šaknies tipai, – Žmogus ir žodis, I 3 [= III 1], 3–9.

Ambrasas V., 1999, Veiksmažodis, – Lietuvių kalbos enciklopedija (parengė K. Morkūnas, redagavo V. Ambrasas), Vilnius, 695–696.

Andronov A., 1999, Сопоставительная грамматика литовского и латышского языков. Словоизменение. Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук, Санкт-Петербургский государственный университет (rankraščio teisėmis).

Andronov A., 2000a, Some Remarks on the System of Lithuanian and Latvian Conjugation, – Linguistica Baltica, VIII, 35–47.

Andronovs A., 2000b, Daži latviešu un lietuviešu valodas sastatāmās morfoloģijas jautājumi, – Starptautiskais baltistu kongress „Baltu valodas laikmetu griežos“, 03.10.2000–06.10.2000. Referātu tēzes (red. A. Andronovs, L. Balode u. c.), Rīga, 11–13.

DLKG³ – Dabartinės lietuvių kalbos gramatika (red. V. Ambrasas), Vilnius, 1997³.

DLKŽ⁴ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (vyr. red. S. Keinys), Vilnius, 2000⁴.

GLJ – Грамматика литовского языка (гл. ред. В. Амбразас), Вильнюс, 1985.

Naack F. W., [1730], VOCABVLARIVM LITTHVANICO-GERMANICVM, ET GERMANICO-LITTHVANICVM [...]; Nebst Einem Anhang einer kurtzgefaßten Litthauischen GRAMMATIC. [...] HALLE.

Jakaitienė E., 1973, Veiksmažodžių daryba (Priesagų vediniai), Vilnius.

Jakaitienė E., 1974, Šaknies balsių kaita priesaginių veiksmažodžių daryboje, – Kalbotyra, XXV (1), 29–36.

Jaunius K., 1897, Lietuviškas kn. Jaunio Kalbomokslis. Baltiko padangese [Tartu].

Jaunius K., 1911, Kunigo Kazimiero Jaunius lietuvių kalbos gramatika. К. Юнисъ. Грамматика литовского языка. Peterburgas–С.-Петербургъ, 1911.

Jaunius K., 1916, К. Явнисъ, Грамматика литовского языка. Литовскій оригиналь и русскій переводъ. Петроградъ.

Kaukienė A., 1994, Lietuvių kalbos veiksmažodžio istorija, I, Klaipėda.

Kaukienė A., 2002, Lietuvių kalbos veiksmažodžio istorija, II, Klaipėda.

Kazlauskas J., 1968, Lietuvių kalbos istorinė gramatika (Kirčiavimas, daiktavardis, veiksmažodis), Vilnius = J. Kazlauskas, Rinktiniai raštai (sudarė ir parengė spaudai A. Rosinas), I, Vilnius, 2000.

Keinys S., 1999, Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba, Šiauliai.

Klein D., 1654, M. DANIELIS KLEINII COMPENDIUM LITVANICO-GERMANICUM [...] Königsberg = Pirmoji lietuvių kalbos gramatika (atsak. red. J. Kruopas), Vilnius, 1957, 275–394.

Kriaušaitis P., 1901, Lietuviškos kalbos gramatika, Tilžeje.

Kriaušaitis P., Rygiškių Jonas, 1919, Lietuvių kalbos gramatika. Etimologija, Vilnius.

Kruopienė I., 1998, Lietuvių kalbos veiksmažodžių atvirųjų šaknų problema, – Kalbotyra, XLVII (1), 87–90.

Leskien A., 1884, Der Ablaut der Wurzelsilben im Litauischen, Leipzig.

LG – Lithuanian Grammar (edited by V. Ambrazas), Vilnius, 1997.

LKG II – Lietuvių kalbos gramatika (vyr. red. K. Ulvydas), II, Morfologija (Veiksmažodis, priešveiksmis, dalelytė, prielinksnis, jungtukas, jaustukas, išiktukas), Vilnius, 1971.

LKM – E. Jakaitienė, A. Laigonaitė, A. Paulauskienė, Lietuvių kalbos morfologija, Vilnius, 1976.

Mathiassen T., 1996, A Short Grammar of Lithuanian, Columbus, Ohio.

Mielcke Ch. G., 1800, Anfangs=Gründe einer Littauischen Sprach=Lehre [...] Königsberg.

MLLVG I – Mūdienu latviešu literārās valodas gramatika, I, Fonētika un morfologija (atb. red. E. Sokols), Rīga, 1959.

Netteberg K., 1961, O funkcji konektywnej przyrostków, – Scando-Slavica, VII, 286–299.

Ostermeyer G., 1791, Neue Littauische Grammatik [...] Königsberg.

Otrębski J., 1956, Gramatyka języka litewskiego, III, Nauka o formach, Warszawa.

Otrębski J., 1965, Gramatyka języka litewskiego, II, Nauka o budowie wyrazów, Warszawa.

Palionis J., 1957, J. Jablonskis ir jo lietuvių kalbos vadovėliai, – J. Jablonskis, Rinktiniai raštai (sudarė J. Palionis), I, Vilnius, 7–56.

Paulauskienė A., 1971, Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodis, Vilnius.

Paulauskienė A., 1983, Lietuvių kalbos morfologijos apybraiža, Kaunas.

Paulauskienė A., 1994, Lietuvių kalbos morfologija. Paskaitos lituanistams, Vilnius.

Piročkinas A., 1977, Prie bendrinės kalbos ištakų. J. Jablonskio gyvenimas ir darbai 1860–1904 m., Vilnius.

Rygiškių Jonas, 1922, Lietuvių kalbos gramatika. Etimologija [...] Antrasis leidimas, Kaunas, Vilnius = J. Jablonskis, Lietuvių kalbos gramatika (trečiasis fotografuotinis leidimas), Vilnius, 1997.

Ruhig P. F., 1747, Anfangsgründe einer Littauischen Grammatik [...] Königsberg.

Senn A., 1966, Handbuch der litauischen Sprache, I, Grammatik, Heidelberg.

Skardžius P., 1943, Lietuvių kalbos žodžių daryba, Vilnius = P. Skardžius, Rinktiniai raštai (parengė A. Rosinas), I, Vilnius, 1996.

Stang Ch. S., 1942, Das slavische und baltische Verbum, Oslo.

Stang Ch. S., 1966, Vergleichende Grammatik der Baltischen Sprachen, Oslo etc.

Urbutis V., 1978, Žodžių darybos teorija, Vilnius.

Valeckienė A., 1998, Funkcinė lietuvių kalbos gramatika, Vilnius.

Venckutė R., 1971, Apie reguliarius ir neregulius apofoninius santykius dabartinėje lietuvių kalboje, – Kalbotyra, XXIII (1), 79–88.

Venckutė R., 1981, Metafonija, apofonija ir neoapofonija, – Baltistica, XVII (2), 177–184.

Venckutė R., 1983, Lietuvių kalbos kiekybinė balsių kaita (apofonija), – Baltistica, XIX (2), 125–129.